

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES

Ensenyament de Treball Social (Pla 2001)

CURS 2003-2004

Estructura dels Serveis Socials

(15051009)

Primer curs
Primer quadrimestre

Asignatura Troncal
6 Crèdits (4.5 teòrics i 1.5 pràctics)

Professors:

ESTRUCTURA DE SERVEIS SOCIALS

Ensenyament:	Diplomatura en Treball Social
Àrea de coneixement:	Antropologia Social, Filosofia i Treball Social
Caràcter de l'assignatura:	Troncal, 6 crèdits (4,5 teòrics i 1,5 pràctics)
Curs:	2003-2004 (1er quadrimestre)
Professora:	Ramona Torrens Bonet
Correu electrònic:	rtb@fcj.urv.es
Despatx i telèfon:	Despatx núm. 18 --- 977 558318
Aula:	501

Presentació

L'estudi dels Serveis Socials ha de ser el punt de partida, entre d'altres, de la formació del futur Diplomat en Treball Social. Es fa necessari iniciar l'alumne en una visió general de l'evolució històrica de les diferents formes de protecció social per entendre els actuals mecanismes i sistemes de prestació de serveis socials i, també iniciar-lo en el coneixement i comprensió de l'abast de les necessitats humanes i dels problemes socials com a elements bàsics per a l'existència dels Serveis Socials.

El programa d'aquesta assignatura s'inscriu en la conveniència de conèixer les bases d'aquest sistema de protecció dins el conjunt de la política social del país. Es pretén introduir l'alumne en el coneixement de l'ampli i complex Sistema Català de Serveis Socials, el qual representa el model vigent de funcionament que, a partir de la legislació, regula i constitueix el marc normatiu en el qual es contempla la planificació, ordenació, provisió i gestió dels serveis, establiments i prestacions socials en el territori català.

Es proposa un desenvolupament més profund del Sistema de Serveis Socials a Catalunya, entenent que pot ser el territori en el qual la majoria dels estudiants exerceixin com a professionals; però no és menys important i necessari conèixer, de forma comparativa, la resta d'ordenaments de Serveis Socials a les diferents comunitats de l'Estat Espanyol.

Objectius

- Transmetre als alumnes els conceptes bàsics de la matèria. Arribar al coneixement del concepte de necessitat, la seva utilització professional i els mitjans per a la seva determinació.
- Interpretar a partir del text constitucional i la legislació general el sorgiment i actual configuració dels serveis socials com un sistema de protecció. Descobrir i identificar la influència de la història de l'acció social en la configuració actual dels serveis socials.
- Comprendre quina ha estat l'evolució recent dels serveis socials a Catalunya quan a la seva estructura i legislació.

- Dominar correctament els principis, conceptes, elements i mecanismes que s'utilitzen en l'àmbit dels serveis socials.
- Saber quins són i què cobreixen els principals serveis, establiments, prestacions econòmiques i programes que configuren el Sistema.
- Conèixer l'estructura bàsica i les competències en Serveis Socials de les administracions públiques i de les entitats privades.
- Proporcionar als estudiants, a més a més dels coneixements, les capacitats i actituds necessàries pel futur desenvolupament de la seva pràctica professional; actitud per a l'aprenentatge, per a la crítica, actitud flexible davant situacions canviants, etc.
- Estimular la capacitat de l'alumne per a informar-se, investigar, buscar i en definitiva per a que pugui mantenir-se actualitzat en la matèria, globalitzant i relacionant els coneixements de l'assignatura amb allò après en d'altres assignatures.

Metodologia

Els continguts de l'assignatura es desenvoluparan mitjançant explicacions teòriques per part del professor i de la lectura dels articles i textos que es proposaran durant el curs. Per aconseguir la màxima assumpció i l'aplicació correcta de la matèria es compta amb el treball personal per part dels alumnes, més enllà del que es pugui donar a classe, així com la seva participació activa en l'aprenentatge. Per tal de facilitar-ho es preveu que l'exposició teòrica es complementi amb:

- La facilitació de guions o esquemes dels temes, així com l'ús de transparències i de material audiovisual que ajudin a la comprensió dels continguts exposats.
- Un dossier de lectura obligatòria, on hi constaran els principals textos legals i altres documents o articles per al seu estudi i consulta.
- El seguiment dels alumnes i del seu procés d'aprenentatge a través de tutories individuals.

Les sessions pràctiques, permetran comprovar el nivell d'aprenentatge dels continguts teòrics mitjançant l'anàlisi de casos pràctics, l'anàlisi de l'abast i la filosofia dels diferents sistemes de serveis socials reflectits en les legislacions i les polítiques socials, anàlisi de necessitats, etc.

Es desenvoluparan en sessions quinzenals de dues hores. El calendari de les classes pràctiques és: 2, 16 i 30 d'octubre, 13 i 27 de novembre, 11 de desembre i 8 de gener.

Blocs temàtics

- 0.- Aspectes conceptuals.
- 1.- Necessitats Socials.
- 2.- Els Serveis Socials com a sistema de protecció.
- 3.- El Sistema Català de Serveis Socials (SCSS).
- 4.- Els Serveis Socials d'Atenció Primària
- 5.- Els Serveis Socials especialitzats
- 6.- Instruments de la planificació general de Serveis Socials
- 7.- Principals prestacions econòmiques gestionades en el SCSS
- 8.- Breu referència al sistema de protecció de la Seguretat Social espanyola

Desenvolupament dels blocs temàtics

0.- Aspectes conceptuals.

- 0.1 Necessitats – Política Social – Drets – Serveis Socials – Treball Social – Benestar Social

1.- Necessitats Socials.

- 1.1 Concepte de necessitat
 - 1. Manifestacions de la necessitat
 - 2. Classificació de les necessitats. Diferents enfocament.
 - 3. Necessitats humanes i problemes socials. Reconeixement social i planificació. Formes, modus i respostes de satisfacció de necessitats. Responsabilitat pública i societat civil
 - 4. Necessitat i demanda
 - 5. Necessitat i recursos socials. Oferta i demanda en Serveis Socials.

2.- Els Serveis Socials com a sistema de protecció.

- 2.1 Aproximació històrica a les diferents formes d'acció social: Caritat, Beneficència, Assistència social, Seguretat Social i Benestar Social.
- 2.2 La Política social i els serveis socials: definició, origen, finalitats, models, àmbits
- 2.3 Elements conceptuals de Serveis Socials com a part dels Serveis de Benestar: els Serveis Socials en sentit ampli i en sentit restringit.
- 2.4 Tipus de Serveis Socials: serveis d'Atenció Primària, serveis especialitzats.

3.- El Sistema Català de Serveis Socials (SCSS).

- 3.1 Marc legal bàsic dels Serveis Socials a Catalunya.
- 3.2 El Sistema Català de Serveis Socials (SCSS). Xarxa Bàsica de Serveis Socials de Responsabilitat Pública (XBRP).
- 3.3 Principis operatius dels Serveis Socials.
- 3.4 Estructura funcional i territorial de la XBRP
- 3.5 L'organització territorial i competencial de la XBRP. Comunitats Autònomes i Administracions Locals en relació als Serveis Socials: competències i formes d'actuació (gestió, foment i control).
- 3.6 Sector públic i sector privat en l'àmbit dels Serveis Socials. Gestió mixta públic-privada. Concepte de responsabilitat pública. Les entitats d'iniciativa social. Mecanismes de cooperació i col·laboració.
- 3.7 El Règim de contraprestació i els preus públics.

4.- Els Serveis Socials d'Atenció Primària

- 4.1 Característiques bàsiques
- 4.2 Objectius i àrees d'intervenció
- 4.3 L'atenció primària com activitat, filosofia i estratègia
- 4.4 Aproximació a la metodologia d'intervenció

5.- Els Serveis Socials especialitzats

- 5.1 Característiques bàsiques
- 5.2 Marcs generals d'actuació

6.- Instruments de la planificació general de Serveis Socials

- 6.1 El Mapa de serveis socials: oferta de recursos.
- 6.2 El Pla d'Actuació Social: previsió de recursos i programes.

7.- Principals prestacions econòmiques gestionades en el SCSS

- 7.1 Programes integrats
- 7.2 Programes sociosanitaris, sociolaborals
- 7.3 El PIRMI

8.- Breu referència al sistema de protecció de la Seguretat Social espanyola

- 8.1 Definició dels objectius i estructura de l'actual sistema de Seguretat Social a Espanya.
- 8.2 Característiques del sistema. Nivells de protecció. Prestacions.
- 8.3 Anàlisi polític i econòmic actual en relació als sistemes de protecció social públics. Dèficits i desavantatges entorn aquest sistema. Perspectives de futur de la Seguretat Social. Mesures d'adaptació del sistema.

Avaluació

Els objectius plantejats i el nivell de coneixements assolits per part dels alumnes seran avaluats en una prova escrita al finalitzar el quadrimestre. Una part de la prova consistirà en un qüestionari de preguntes (tipus test) i una segona part de preguntes temàtiques d'anàlisi de contingut i/o algun cas pràctic o comentari de text. Aquesta prova escrita tindrà un valor del 90% sobre la qualificació final.

El 10% restant en la nota final s'obtindrà d'aquelles pràctiques recollides i valorades per la professora proposades en les classes pràctiques.

De forma optativa, qui vulgui, podrà realitzar un treball relacionat amb algun dels blocs temàtics, la valoració del qual (com a màxim 1,5 punts) es sumarà a la nota final de l'assignatura. Aquells alumnes que optin per la realització d'aquest treball hauran de plantejar el tema a la professora i de forma conjunta es farà un seguiment del seu desenvolupament en sessions de tutoria individual.

Bibliografia

- ADELANTADO, J. (2002), "Política de Serveis Socials", a: GALLEGU, R.; GOMÀ, R.; SUBIRATS, J. *Els règims autonòmics de benestar*. Barcelona, Institut d'Estudis Autonòmics. Generalitat de Catalunya, pp. 61-69
- ALEMAN BRACHO, Mª C. i GARCÍA SERRANO, M.:
- (1998), "Tercer sector: buscando el equilibrio entre solidaridad y eficiencia", *Aternativas. Cuadernos de Trabajo Social*, EUTS de Alicante
 - (1998), "Política social e iniciativa social", a *Política Social*. Madrid, Ed. McGraw-Hill.

- ALEMÀN, M.C. i GARCÉS FERRER, J. (1996), *Administración social: servicios de bienestar social*. Madrid, Siglo XXI.
- ALEMÁN, M. C.:
- (1991), *El sistema público de Servicios Sociales en España*. Impresur. Málaga.
 - (1993), *Una perspectiva de los Servicios Sociales en España*. En alternativas EUTS, Alicante.
 - 1996. "Régimen jurídico de los servicios sociales en España" a: ALEMAN, M. C.; GARCÉS, J. (dirs.) *Administración social: Servicios de bienestar social*. Siglo XXI. Madrid.
- ALONSO, L. E. (1997), "La reconstrucción de la solidaridad: la crisis del Estado de Bienestar y los dilemas de la ciudadanía", a: *Acciones e Investigación social*, EUTS. Zaragoza, núm. 6.
- ALONSO, J.M.; GONZALO, B. (1997), *La asistencia social y los servicios sociales en España*. Boletín Oficial del Estado. Madrid.
- ÁLVAREZ DE MON, S. (director); MARTÍN CAVANNA, S.; MARTÍNEZ SANCHEZ, J.L. (1998), *El Tercer Sector: Retos y propuestas para el próximo milenio*. Madrid, Subdirección General de Publicaciones, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- AZNAR LÓPEZ, M.:
- (1994), "La legislación autonómica de acción social. Análisis jurídico", a *Quinto informe sociológico sobre la situación social en España*. Barcelona, Ariel.
 - (1996), "La configuración jurídica de las entidades no lucrativas de tipo social y humanitario: nuevas perspectivas", a *Revista de Documentación Social*, pp. 211 i ss.
 - (1999), "Dos retos (y algunos ratos, ritos y rotos) de los Servicios Sociales" a *La Cristalera*, 8. Murcia, pp. 26-30.
- BELTRAN, M. (2000), *La acción pública en el régimen democrático*. Madrid. Centro de Estudios Políticos y Constitucionales.
- BALLESTER, L. (1999), *Las necesidades sociales: teorías y conceptos básicos*. Síntesis Sociológica. Madrid.
- BARRANCO, R. et al. (1994), *Competencias locales en materia de servicios sociales*. Cemni. Granada.
- BONAL, R. (1997), "Anàlisi sociològica de la realitat dels agents del tercer sector en l'àmbit social", a "El Tercer Sector en l'àmbit social", *Quaderns de Serveis Socials* n. 12. Diputació de Barcelona. pp. 24-28.
- CABRA DE LUNA, M. A. (1998), *El Tercer Sector y las fundaciones de España hacia el nuevo milenio. Enfoque económico, sociológico y jurídico*. Madrid. Editorial Escula Libre.
- CASADO, D. i GUILLEN, E. (1994), *Introducción a los Servicios Sociales*. Madrid: Marsiega. 5a. Edició
- CASADO, D.:
- (1998), *Políticas de Servicios Sociales*. Lumen. Buenos Aires.
 - (2001), "Palabras de la reforma de los Servicios Sociales y de su parcial desactivador", a *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, núm. 54.
- CIVICOS, M.A. (1996), "Los servicios sociales en la Administración pública central", a: ALEMAN, M. C.; GARCÉS, J. (dirs.) *Administración social: Servicios de bienestar social*. Siglo XXI. Madrid.
- CRESPO, T.; RIMBAU, C. (1998). "Els serveis socials a Catalunya", a: GINER, S. (dir.) *La societat catalana*. Institut d'Estadística de Catalunya. Barcelona.
- DI CARLO, E. (1983), *Necesidades básicas y cambio social*. Humánitas. Buenos Aires

- DOYAL, Len i GOUGH, Ian. (1994), *Teoría de las necesidades humanas*. Economía crítica. Madrid.
- ESPING-ANDERSEN, Gösta, (1993), *Los tres mundos del Estado del Bienestar*. Valencia: Alfons el Magnànim.
- ESTEVE, E. (1994), "Universalització, distribució funcional i sectorització", *Quaderns de Serveis Socials*, n.6, abril, pp 14-15
- ESTIVILL, Jordi i d'altres. (1990). "Trabajo social y los Servicios Sociales". *Documentación Social*. (Núm. 79).
- FERNÁNDEZ GARCÍA, T. i GARCÉS FERRER, J. (Coord.) (1999), *Crítica y futuro del Estado del Bienestar: reflexiones desde la izquierda*. Tirant lo blanch. València
- FERRERA, M. (1995), "Los estados de Bienestar del Sur en la Europa Social", a Sarasa, S. i Moreno, L. (comp.) *El Estado de Bienestar en la Europa del Sur*. Madrid, CSIC-MAS
- GALLEGO, R.; GOMÀ, R. I SUBIRATS, J. (2002), *Els règims Autònoms de Benestar*. Prospectiva, n. 7. Barcelona, Institut d'Estudis Autònoms, Generalitat de Catalunya.
- GARCÉS FERRER, J.:
- (1996), *Sistema político y administrativo de los Servicios Sociales*. Tirant lo Blanc. València.
 - (1992), *Necesidades colectivas y Servicios Sociales*. Diputación Provincial de Alicante. Instituto de cultura. Alicante.
- GARCÉS, J. i MARTINEZ, M^a. A. (1996), *Bienestar Social y necesidades especiales*. Valencia. Tirant lo blanch.
- GARCIA HERRERO, G. i RAMIREZ NAVARRO, J.M. (1996). *Diseño y evaluación de proyectos sociales*. Zaragoza. Certeza.
- GENERALITAT DE CATALUNYA.:
- (1997), III Pla d'Actuació Social 1997-2001. Departament de Benestar Social. Barcelona.
 - (1997), *Mapa de Serveis Socials 1996*. Departament de Benestar Social. Barcelona.
 - (2002), *Llibre blanc del tercer sector civicosocial: document de síntesi*. Centre d'Estudis de Temes Contemporanis.
- GONZÁLEZ, M.J. (1996), *¿A dónde va el sector público? Del Estado de Bienestar al bienestar con menos estado*. Madrid: Instituto de Estudios y Análisis Económicos.
- GOUGH, I. (1994), "La asistencia social en la Europa del Sur", a Moreno, L. (comp.) *Unión Europea y Estado de Bienestar*. Madrid, CSIC
- GUTIÉRREZ RESA, A. (1996), "Iniciativa Social y Servicios Sociales", a: ALEMÁN BRACHO, C. i GARCÉS FERRER, J. (dirs) *Administración social: servicios de bienestar social*. Madrid, Siglo XXI, pp. 301-323
- GUTIERREZ, J. (1994), "Projecte de Llei de descentralització dels serveis socials: avenç o retrocés?", *Quaderns de Serveis Socials*, núm. 6.
- GUTIERREZ, A.; GARCÉS, J. (2000), "Los servicios sociales en Catalunya", *Los Servicios Sociales en las Comunidades y ciudades Autonomas*. Tirant lo Blanc. Valencia.
- HERREA GÓMEZ, M. (1998), *El Tercer Sector en los sistemas de bienestar*. Valencia, Tirant lo Blanch.
- INTRESS (1991), *Público-Privado y Bienestar Social*. Barcelona.

- JOHNSON, Norman (1990), *El Estado de Bienestar en transición. La teoría y la práctica del pluralismo de bienestar*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
- KAHN, A.J. Y KAMERMAN, S. (1987), *Los Servicios Sociales desde una perspectiva internacional. El sexto sistema de protección social*. Colección Trabajo Social. Siglo XXI. Madrid.
- LAVILLE, J.L.; NYSSSENS, M. I SAJARDO, A. (eds.) (2001), *Economía Social y Servicios Sociales. Los servicios sociales entre las asociaciones, el estado y el mercado: los servicios de ayuda a las personas mayores*. Valencia, CIRIEC-ESPAÑA (Centro Internacional de Investigación e Información sobre la Economía Pública, Social y Cooperativa).
- LUCKMANN, T. (1996). *Teoría de la acción social*. Paidós. Barcelona.
- MARTÍNEZ, Ma. A. i GUILLEN, E. (1996), “Estado de Bienestar y Servicios sociales: problemas, reacciones y medidas necesarias”, a Casilda, R. I Tortosa J.M. (edit.) *Pros y contras del Estado del Bienestar*. Madrid: Tecnos, pp. 313-336.
- MEDINA TORNERO, M. E., (1998), “El debate de lo público y lo privado en servicios sociales”, *Alternativa*. Núm. 6. Escuela Universitaria de Trabajo Social de Alicante.
- MESTRES, M. (1998), “Trabajo Social en la Atención Primaria” a: VV.AA. *Organizaciones de bienestar social*. Mira editores. Zaragoza.
- MONTAGUT, Teresa (1994), *Democracia i Serveis Social*. Hacer. Barcelona
- NAVARRO, V., (1997), *Neoliberalismo y Estado del Bienestar*. Barcelona, Ariel.
- PELEGRÍ, X.:
- (1994), “El Sistema Català de Serveis Socials”, *Revista de Treball i Serveis Socials*, núm. 134.
 - (2002), *Les polítiques de serveis socials a Catalunya*. Tesis doctoral. Text manuscrit.
- RODRÍGUEZ CABRERO, G.:
- (1991), *Estado, privatización y Bienestar Social*. Icaria. Barcelona
 - (2000), "La reestructuración del Estado de Bienestar en España y la estructura de la desigualdad", a J. Adelantado (coord.), *Cambios en el estado del Bienestar*. Barcelona, Icaria.
- ROSANVALLON, P. (1995), *La crisis del Estado Providencia*. Madrid, Civitas.
- RUBIOL, G. i VILA, A. (2003), *Marc històric dels serveis socials de Catalunya*. Barcelona, Diputació de Barcelona.
- RUEDA, J.M. (1997), “Estat, mercat i comunitat”, a “*El Tercer Sector en l'àmbit social*”, *Quaderns de Serveis Socials* n. 12. Diputació de Barcelona. Pp.12-20
- SAJARDO MORENO, A.
- (1995), *Las ENL en el sector de Servicios Sociales, Análisis de su existencia y rol. Una primera aproximación al caso de la Comunidad Valenciana*. Tesis doctoral. Departamento de Economía Aplicada. Universidad de Valencia.
 - (1996), “La colaboración entre el sector público y el sector privado en materia de política social: el caso de la Comunidad Valenciana”, a *Revista de Fomento Social*, núm. 51, pp. 119-140.
 - (1996), *Análisis económico del Sector No Lucrativo*. Valencia, Tirant lo Blanch.
- SARASA, S.:
- (1990), *La lógica de los servicios sociales: altruismo y control*. Tesis doctoral. Universitat de Barcelona (poligrafiat).
 - (1993), *El servicio de lo social*. Madrid. Instituto Nacional de Servicios Sociales. Ministerio de Asuntos Sociales.

- (2000), "La última red de servicios personales" a Adelantado, J. (coord.) *Cambios en el Estado de Bienestar*. Barcelona. Icaria/Universitat Autònoma, pp. 349-377.

SERRA, A.:

- (1991), "La estructuración de la sociedad: el sector público y el sector privado", a INTRESS *Público-privado y Bienestar Social*, pp. 65-77
- (2000), *Gestió dels serveis socials locals*. Barcelona, Diputació de Barcelona

VILA, A. ; BARBERO, J.M ; MORA, A. i NICOLAU, R. (1999), "Serveis Socials en 20 anys d'ajuntaments democràtics a Catalunya", a *Documentació i conclusions del Seminari de Barcelona, gener de 1999 i I Jornades de Badalona, Marc de 1999*. Diputació de Barcelona.

VILA, A.:

- (1996), "Las ayudas y subvenciones de asistencia y servicios sociales" a: ALEMÁN, M.C.; GARCÉS, J. (dirs.) *Administración social: servicios de bienestar social*. Siglo XXI. Madrid.
- (1997), "La organización comarcal de Cataluña: Aplicación a los servicios sociales", núm. 0. Colegio Oficial de Diplomados en Trabajo Social de Castilla-La Mancha. Cuenca.
- (1999), "El derecho a los servicios sociales: ¿mito o realidad?" a *Quaderns de Serveis Socials*, 14. Diputació de Barcelona, pp. 8-18.